

Bevezetés az egészségügyi jogi ismeretekbe I.

14. hét

SZERV- ÉS SZÖVETÁTÜLTETÉS

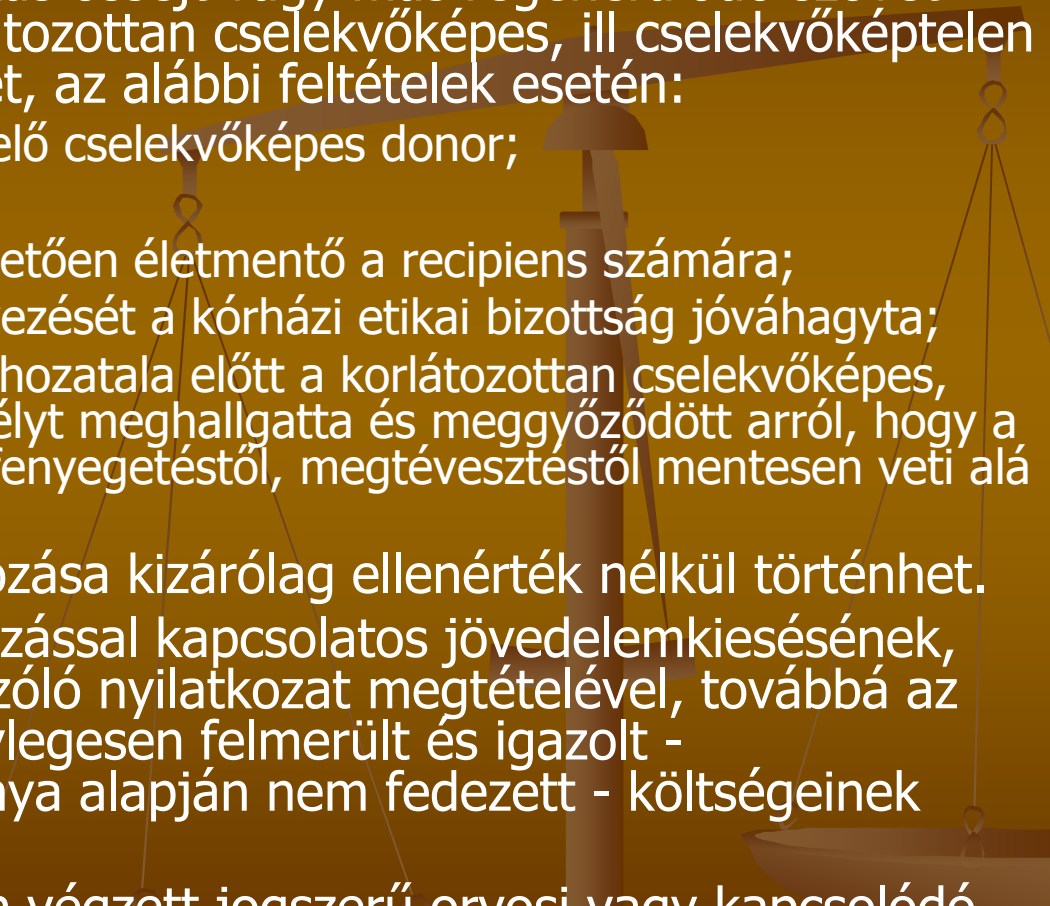
SZERV- ÉS SZÖVETÁTÜLTETÉS

- *szerv*: az emberi test olyan része, amely szövetek meghatározott szerkezetű egysége, és amelyet - egészben történő eltávolítása esetén - a szervezet nem képes regenerálni;
- *donor*: az a személy, aki szervet, szövetet adományoz más személybe való átültetés céljából, illetve akinek testéből halála után szervet vagy szövetet távolítanak el más személy testébe történő átültetés céljából;
- *recipiens*: az a személy, akinek testébe más személyből eltávolított szervet, illetve szövetet ültetnek át gyógykezelés céljából;
- *agyhalál*: az agy - beleértve az agytörzset is - működésének teljes és visszafordíthatatlan megszűnése;
- *halál*: amikor a légzés, a keringés és az agyműködés teljes megszűnése miatt a szervezet visszafordíthatatlan felbomlása megindul.

Átültetés céljára elsősorban halottból eltávolított szervet és szövetet kell felhasználni. Tartósan tárolható, átültetés céljára felhasználható, élőből vagy halottból eltávolított szerveket, szöveteket szerv- és szövetbankban kell tárolni.

Szerv eltávolítása élő személy testéből

- Minden élő személyből eltávolított szervet, szövetet kórszövetteni vizsgálatnak kell alávetni. Nincs szükség a kórszövetteni vizsgálatra,
  - ha az eltávolítás más személy testébe való átültetés céljából történt,
  - ha az eltávolítás célja speciális diagnosztikai vizsgálat elvégzése,
  - a miniszter rendeletében meghatározott egyes szervek, szövetek esetén.
- Élő személy testéből más személy testébe történő átültetés céljára csak a következő szerveket, szöveteket szabad eltávolítani:
  - olyan páros szerv egyikét, amelynek eltávolítása nem okoz súlyos és maradandó fogyatékossgot,
  - olyan szerv részletét, amelynek eltávolítása esetén a szerv jelentősebb funkciókiesés nélkül működik tovább;
  - regenerálódó szövetet.
- Szervet, szövetet csak cselekvőképes személy adományozhat.
- Szervet cselekvőképes személy is csak abban az esetben adományozhat, ha a donor a recipiens egyeneságbeli rokona, egyeneságbeli rokonának testvére, testvére, testvérének egyeneságbeli rokona.

-
- Kivételesen sor kerülhet szerv adományozására a donor és a recipiens együttes kérelmét a kórházi etikai bizottság vizsgálja meg. A kórházi etikai bizottság akkor járul hozzá a szervkivételhez, ha meggyőződött róla, hogy a donor és a recipiens között szoros érzelmi kapcsolat áll fenn és az adományozás ellenérték nélkül, valamint kényszertől, fenyegetéstől és megtévesztéstől mentesen történt.
  - Csontvelő, illetve haemopoetikus őssejt vagy más regenerálódó szövet eltávolítására kivételesen korlátozottan cselekvőképes, ill cselekvőképtelen személy testéből is sor kerülhet, az alábbi feltételek esetén:
    - nem áll rendelkezésre megfelelő cselekvőképes donor;
    - a recipiens a donor testvére;
    - az adományozás valószínűsíthetően életmentő a recipiens számára;
    - a törvényes képviselő beleegyezését a kórházi etikai bizottság jóváhagyta;
    - a kórházi etikai bizottság meghozatala előtt a korlátozottan cselekvőképes, illetve cselekvőképtelen személyt meghallgatta és meggyőződött arról, hogy a beavatkozásnak kényszertől, fenyegetéstől, megtévesztéstől mentesen veti alá magát.
  - Szerv, illetve szövet adományozása kizárólag ellenérték nélkül történhet.
  - A donor jogosult az adományozással kapcsolatos jövedelemkiesésének, valamint az adományozásról szóló nyilatkozat megtételével, továbbá az utazással összefüggésben ténylegesen felmerült és igazolt - társadalombiztosítási jogviszonya alapján nem fedezett - költségeinek megtérítésére.
  - Az átültetéssel összefüggésben végzett jogszerű orvosi vagy kapcsolódó technikai szolgáltatások igazolható díjának a donor részére történő kifizetése nem minősül az adományozás ellenértékének.

- Szerv, szövet átültetésének elvégzése előtt a szerv, szövet kivételét, illetve átültetését végző orvosnak dokumentálnia kell, hogy a donornál a szerv, szövet eltávolításának feltételei fennállnak, az orvosi szempontból nem ellenjavallt, a recipiensnél az átültetés indokolt, annak feltételei fennállnak és a szerv átültetésre alkalmas.
- A szerv, illetve szövet eltávolítása előtt a donort az általános szabályokon túlmenően szóban és írásban részletesen tájékoztatni kell a beavatkozással kapcsolatos minden lényeges körülményről, különös tekintettel a szerv, illetve szövet eltávolításának, a szerv hiányának várható következményeire, valamint arra, hogy a szervdonort halála esetén kötelező boncolásnak kell alávetni.
- Szerv adományozása esetén a donor beleegyezését közokiratba kell foglalni, szövet adományozása esetén a donor beleegyezését teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni. A közokiratnak a beleegyezés általános követelményein túlmenően a donor arra vonatkozó nyilatkozatát is tartalmaznia kell, hogy az adományozás minden kényszertől, fenyegetéstől és megtévesztéstől mentesen, ellenérték nélkül történt, valamint hogy hozzájárul halála utáni kórboncolásához.
- A donor hozzájárulását a szerv, illetve szövet eltávolításáig bármikor, formai kötöttség nélkül visszavonhatja. Az orvos érvényes beleegyezés esetében sem folytathatja a szerv, illetve szövet eltávolításával kapcsolatos beavatkozást, ha eközben olyan helyzet állt elő, hogy ez a donor életét veszélyezteti, ill egészségkárosodásához vezet.

Szerv, szövet eltávolítása halottból

- Halottból szerv, illetve szövet eltávolítására átültetés céljából akkor kerülhet sor, ha az elhunyt életében ez ellen nem tett tiltakozott. Tiltakozó nyilatkozatot a cselekvőképes személy írásban vagy kezelőorvosánál szóban tehet. Korlátozottan cselekvőképes személy tiltakozó nyilatkozatot törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is tehet. A cselekvőképtelen személy helyett tiltakozó nyilatkozatot törvényes képviselője tehet.
- A szerv, szövet eltávolítása akkor kezdhető meg, ha egy háromtagú orvosi bizottság (a továbbiakban: bizottság) tagjai - véleményüket egymástól függetlenül kialakítva - egybehangzóan, meghatározott módon megállapították az agyhalál beálltát. A bizottság tagjai a gyógyintézet vezetője által erre a feladatra kijelölt, kellő gyakorlattal rendelkező és erre irányuló továbbképzésben részt vett szakorvosok. A bizottságnak nem lehet tagja az az orvos, aki a szerv, szövet kivételében, átültetésében vagy a recipiens gyógykezelésében részt vesz.
- A halottból transzplantáció céljára eltávolított, de fel nem használt szerveket, szöveteket kórszövettani vizsgálatnak kell alávetni.
- Szerv- és szövetátültetés céljára bűncselekmény áldozatából is sor kerülhet szerv és szövet eltávolítására, amennyiben a nyomozó hatóság ahhoz előzetesen írásban hozzájárulását adta.

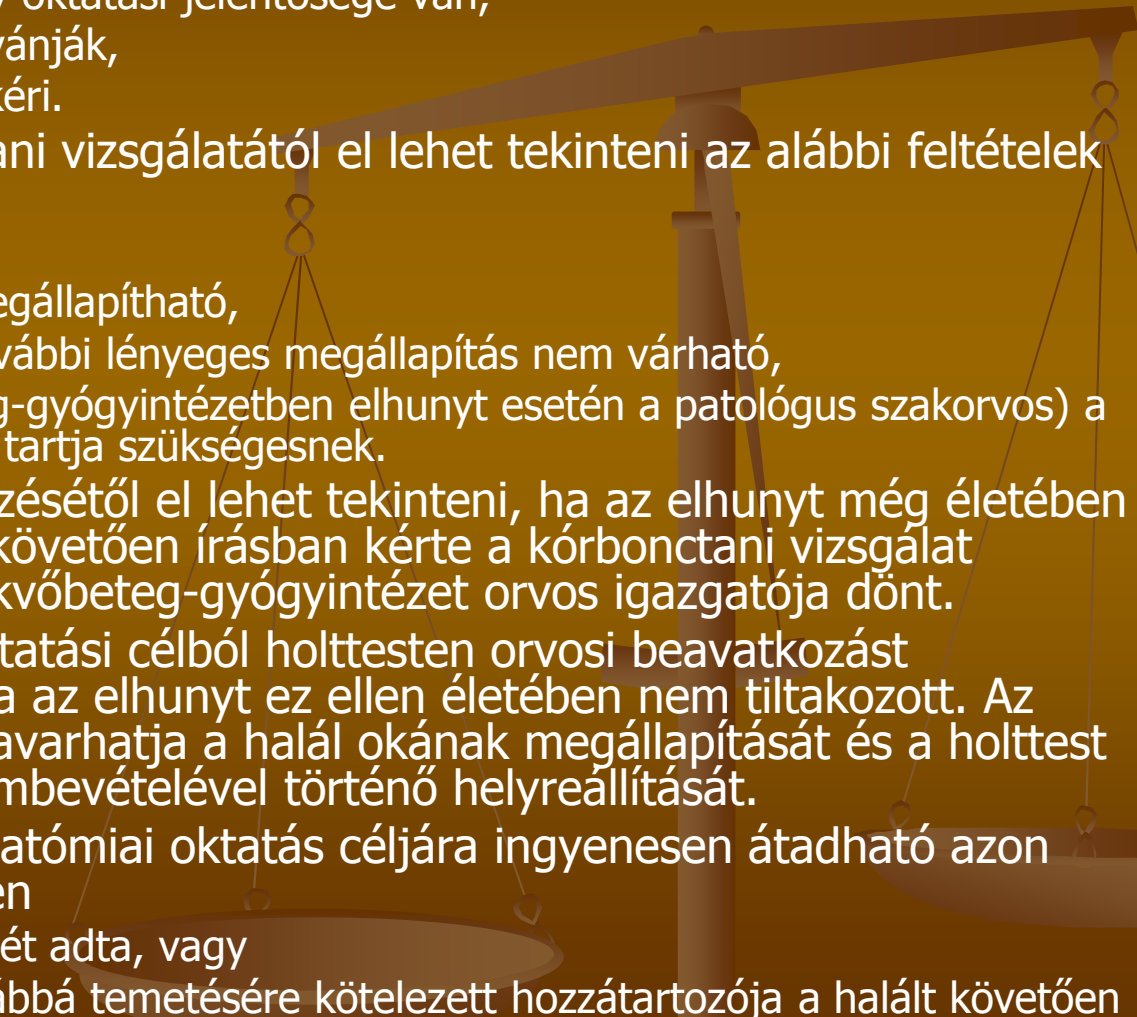
Szerv és szövet beültetése

- Azt a beteget, akinél szerv- vagy szövetátültetés orvosilag indokolt, és megfelel a külön jogszabályban foglalt feltételeknek, fel kell venni a szerv-, illetve szövettípusonként vezetett országos várólistára. A felvételt a szerv- vagy szövetátültetés indikációját felállító egészségügyi szolgáltató kezdeményezi.
- A beteget tájékoztatni kell a várólistán való szerepeltetésével kapcsolatos minden lényeges körülményről.
- A várólistáról a recipiensek kiválasztása kizárólag a szakmai szabályok szerint történik.
- A várólistára kerülés, a listáról történő kiválasztás szakmai kontrollját és a betegek panaszainak kivizsgálását az egészségügyi államigazgatási szerv végzi.

A HALOTTAKKAL KAPCSOLATOS RENDELKEZÉSEK

- A halál bekövetkezését halottvizsgálattal kell megállapítani. A halottvizsgálat minden olyan körülményre kiterjed, amely a halál bekövetkezése tényének, módjának okának megítéléséhez szükséges.
- Rendkívüli halál esetén hatósági eljárást kell lefolytatni és az elhunyt hatósági boncolását kell elrendelni.
- Rendkívüli az a halál, amelynek természetes módon való bekövetkezését a körülmények kétségesse teszik, így
  - bekövetkezésének körülményei bűncselekmény elkövetésére utalnak,
  - közlekedési vagy foglalkozás körében bekövetkezett baleset okozta vagy annak gyanúja merül föl,
  - egyéb baleset vagy mérgezés okozta, és a halál bekövetkezésével összefüggésben szükséges a felelősség vizsgálata,
  - öngyilkosság okozta, vagy a körülmények arra utalnak,
  - az egészségügyi ellátás során következett be, és az egészségügyi dolgozó foglalkozási szabályszegésének gyanúja merül föl,
  - bekövetkezésének előzményei, körülményei ismeretlenek, vagy nem állnak rendelkezésre olyan adatok, amelyekből megalapozottan következtetni lehetne a halál bekövetkeztének körülményeire,
  - fogvatartott elhalálozása esetén.
- A személyazonosság megállapításáig a rendkívüli halál esetén követendő eljárást kell alkalmazni, ha az elhunyt személyazonossága ismeretlen.

-
- Az elhunyt személyt kórbonctani vizsgálat alá kell vonni, ha
    - a halál oka klinikai vizsgálatokkal nem volt megállapítható,
    - perinatális halál esetén,
    - az elhunyt szervátültetés donora vagy recipiense volt,
    - az elhunyt foglalkozási megbetegedésben szenvedett, és a halál oka ehhez kapcsolódik,
    - az elhunyt szervezetébe újra felhasználható, nagy értékű műszert vagy eszközt ültettek
    - az esetnek tudományos vagy oktatási jelentősége van,
    - az elhunytat hamvasztani kívánják,
    - meghatározott személy ezt kéri.
  - Az elhunyt személy kórbonctani vizsgálatától el lehet tekinteni az alábbi feltételek együttes fennállása esetén:
    - a halál természetes eredetű,
    - a halál oka egyértelműen megállapítható,
    - a kórbonctani vizsgálatról további lényeges megállapítás nem várható,
    - a kezelőorvos (és fekvőbeteg-gyógyintézetben elhunyt esetén a patológus szakorvos) a kórbonctani vizsgálatot nem tartja szükségesnek.
  - A kórbonctani vizsgálat elvégzésétől el lehet tekinteni, ha az elhunyt még életében vagy hozzátartozója a halált követően írásban kérte a kórbonctani vizsgálat mellőzését, mellőzéséről a fekvőbeteg-gyógyintézet orvos igazgatója dönt.
  - Orvostudományi egyetemi oktatási célból holttesten orvosi beavatkozást végrehajtani akkor szabad, ha az elhunyt ez ellen életében nem tiltakozott. Az elvégzett beavatkozás nem zavarhatja a halál okának megállapítását és a holttest kegyeleti szempontok figyelembevételével történő helyreállítását.
  - Orvostudományi egyetemi anatómiai oktatás céljára ingyenesen átadható azon személy holtteste, aki életében
    - ehhez kifejezett beleegyezését adta, vagy
    - ez ellen nem tiltakozott, továbbá temetésére kötelezett hozzátartozója a halált követően 30 napon belül írásban beleegyezett.